

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันหนังสือธรรมะได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่านเพิ่มขึ้น ในร้านหนังสือทั่วไป จะพบว่าหนังสือธรรมะติดอันดับหนังสือขายดี (Best Seller) กล่าวกันว่ายอดขายหนังสือแต่ละแนวเป็นกระຈกสะทอนให้เห็นรสนิยม การใช้ชีวิต คุณภาพของคนอ่าน และกระแแความสนใจของผู้คนในสังคมแต่ละช่วง สาเหตุของการที่หนังสือธรรมะได้รับความนิยม นอกจากเป็นเพราะกระแแศร้ทธาของผู้อ่านแล้ว อีกส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะปัจจัยของสถานการณ์บ้านเมืองที่มีความขัดแย้ง วิฤตทางเศรษฐกิจ และปัญหาภัยธรรมชาติต่างๆที่รุนแรงขึ้น ซึ่งสะทอนถึงการใ้ชีวิตในยุคปัจจุบันซึ่งไม่เที่ยงแท้แน่นอน ทำให้คนมีความทุกข์ ศาสนาพุทธคือศาสนาเพื่อการพ้นทุกข์ ดังนั้นหนังสือธรรมะจึงเป็นที่พึงพาทางใจที่ดี โดยหนังสือ “แนวธรรมะและปรัชญา” คาดว่า จะยังคงได้รับความนิยม ทั้งจากเนื้อหาที่ตอบโจทข์ของผู้อ่านซึ่งต้องการจะเข้าใจว่า “ทำอย่างไรให้ชีวิตก้าวไปสู่ความสุขและความสำเร็จ” (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2554: ออนไลน์)

จากตัวเลขข้อมูลของทางสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย พบว่า ในปี 2552 ประเทศไทย มีสำนักพิมพ์รวมกว่า 517 แห่ง มีร้านหนังสือทั่วประเทศกว่า 2,943 แห่ง โดยเฉลี่ยแต่ละสำนักพิมพ์ออกหนังสือใหม่ 26.32 เล่มต่อปี การใ้เงินซื้อหนังสือของผู้อ่าน อยู่ที่ 296.55 บาทต่อคนต่อปี หมวดหนังสือที่ครองอันดับความนิยมสูงสุดเป็นหนังสือกลุ่มธรรมะ ประยุกต์ พัฒนาตนเอง วรรณกรรม และหนังสือเด็กเล็ก โดยหนังสือกลุ่มธรรมะประยุกต์ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง (สยามธุรกิจ, 2553: ออนไลน์) การแข่งขันในธุรกิจหนังสือมีแนวโน้มค่อนข้างรุนแรง และมีแนวโน้มที่จะมีการผลิตหนังสือเข้าสู่ตลาดเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากจำนวนหนังสือออกใหม่ที่เพิ่มขึ้นจากการวิเคราะห์และประเมินของศูนย์วิจัยกสิกรไทย ซึ่งพบว่าจำนวนหนังสือใหม่ จากกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ในปี 2553 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6 ส่วนการคาดการณ์ตลาดหนังสือไทยในปี 2554 มีมูลค่าประมาณ 2.1 – 2.2 หมื่นล้านบาท คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 5 ซึ่งอาจขยายตัวได้ถึงร้อยละ 9 ทั้งนี้เป็นผลจากกำลังซื้อของผู้อ่านที่เพิ่มขึ้น และปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ เช่น นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการศึกษาและการอ่านของไทย ตลอดจนการขยายช่องทางจ้จำหน่ายหนังสือเป็นต้น (มติชนสุดสัปดาห์, 2554)

คาดว่ายอดขายหนังสือธรรมะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการปรับตัวในทิศทางที่ดีของภาวะเศรษฐกิจ ตลาดหนังสือในประเทศไทยปี 2554 คาดว่าหนังสือธรรมะมีมูลค่าไม่ต่ำกว่าพันล้านบาทต่อปี หนังสือที่ขายดีนั้นสังเกตได้จากจำนวนยอดพิมพ์หนังสือ หลายสำนักพิมพ์มีการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ได้รับความนิยมไม่ต่ำกว่า 60 ครั้งต่อเรื่อง เช่น เรื่องเสียดายคนตายไม่ได้อ่าน โดยดั่งตฤณจากสำนักพิมพ์ดีเอ็มจี ไลน์สไตร์นพบพระพุทธเจ้าเห็น โดยทันตแพทย์สม สุจิรา สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ นอกจากนี้ยังมีนักเขียนที่เป็นทั้งนักบวช และฆราวาสอีกจำนวนมากที่ได้รับความนิยม เช่น ว.วชิรเมธี พระมหาสมปอง ฐิตินาถ ณ พัทลุง เป็นต้น

หนังสือธรรมะก็เหมือนกับหนังสือประเภทอื่นๆ ที่ต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนทางตลาด ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา หนังสือหรือพ็อกเก็ตบุ๊ก (Pocket book) ประเภทธรรมะ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนออย่างมาก เพื่อรองรับกลุ่มผู้อ่านให้เข้าถึงได้เร็วขึ้น ตั้งแต่รูปเล่ม การออกแบบที่สะดุดตา รูปแบบการจัดหน้าภายในเล่ม เน้นให้อ่านง่ายขึ้น สบายตาขึ้น ขณะเดียวกัน เนื้อหาที่หยิบยกนำมาเสนอจะเป็นเนื้อหาแบบใหม่ที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนไม่มีภาษาบาลี สันสกฤตมากนัก มีเนื้อหาที่ให้กำลังใจแก่ผู้อ่านเป็นหลักสำคัญ (โพลีซันนิง, 2550: ออนไลน์) จะเห็นว่าหนังสือธรรมะได้ประยุกต์ให้เข้ากับรสนิยมของผู้อ่านมากขึ้น สำหรับการกำหนดราคาหนังสือนั้น สำนักพิมพ์ได้รวมค่าพิมพ์ และสัดส่วนที่ต้องให้ร้านหนังสือชั้นนำต่างๆ ส่วนแบ่งรายได้ที่ต้องให้กับนักเขียน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการบริหารต่างๆ ไว้ในหนังสือแต่ละเล่ม บางสำนักพิมพ์ใช้วิธีการตั้งราคาหนังสือจากต้นทุนการพิมพ์ รวมทั้งค่าลิขสิทธิ์นักเขียน นำมาคูณด้วย 4 ยกตัวอย่างเช่น หากต้นทุนรวมค่าลิขสิทธิ์เป็นเงิน 4 บาท นำมาคูณด้วย 4 หนังสือก็จะมีราคาเล่มละ 160 บาท ทั้งนี้ค่าจัดจำหน่ายคิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ของราคาปก (เส้นทางเศรษฐกิจ, 2554. หน้า 82) สำหรับช่องทางจำหน่ายที่สำคัญของหนังสือธรรมะเพื่อกระจายให้ถึงมือกลุ่มผู้บริโภค ได้แก่ ร้านหนังสือชั้นนำ อาทิ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ บีทูเอส บุกส์ไมล์ และร้านหนังสือดอกหญ้า เป็นต้น ในด้านการส่งเสริมการขาย นอกจากการออกงานสัปดาห์หนังสือทุกๆ ปีแล้ว สำนักพิมพ์ต่างๆ ยังได้ให้ความสำคัญกับสื่อทางอินเทอร์เน็ต ที่ใช้โฆษณาประชาสัมพันธ์หนังสือ เนื่องจากใช้ต้นทุนต่ำ สื่อสารได้รวดเร็วและกระจายได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางแสดงความคิดเห็นสำหรับลูกค้าเกี่ยวกับหนังสือ/งานพิมพ์ รวมทั้งเป็นช่องทางที่สำคัญ สำหรับการเปิดตัวนักเขียนหน้าใหม่ที่หันมาใช้เว็บไซต์ในการเขียนวรรณกรรมก่อนพิมพ์ออกจำหน่าย

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในเขตภาคเหนือ ในปี 2553 ประชากรรวม 1,640,474 ประชากรจังหวัดเชียงใหม่มีผู้นับถือ ศาสนาพุทธ 91.80 % (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2554: ออนไลน์) ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากร 238,332 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2553: ออนไลน์)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองแห่งศาสนาและวัฒนธรรม จากการสำรวจในเบื้องต้นของผู้ศึกษาเมื่อเดือนมีนาคม 2554 พบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งศึกษาศรณะหลายแห่งเช่น วัดพระสิงห์ วัดสวนดอก วัดเจดีย์หลวง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสำนักปฏิบัติธรรมหลายแห่ง มีสถานี่คลื่นพุทธศาสนาเพื่อถ่ายทอดธรรมะให้แก่คนทั่วไปเช่น คลื่นเอฟเอ็ม 89.25 94.75 และ 96.00 เป็นต้น พบกิจกรรมส่งเสริมการขายโดยการลดราคาหนังสือในร้านจำหน่ายหนังสือที่มีชื่อเสียง เช่น ร้านสุวิวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์ ร้านหนังสือดวงกมล ร้านซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ ร้านนายอินทร์ และร้านดอกหญ้า เป็นต้น มีการจัดวางหนังสืออย่างโดดเด่น และมีมุมจำหน่ายหนังสือธรรมะโดยเฉพาะ

ผู้ศึกษาได้จัดหมวดหมู่ของหนังสือธรรมะจากการสำรวจเบื้องต้นในร้านหนังสือต่างๆ และห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ช่วงวันที่ 10-15 มิถุนายน 2554 ซึ่งกำหนดออกมาเป็น 8 หมวด ได้แก่

1. ธรรมะสำหรับผู้เริ่มต้น ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคคลทั่วไป เช่น พุทธประวัติ การ์ตูนธรรมะ คติธรรม คำคม บทสวดมนต์ เป็นต้น
2. พระธรรม คำสอน เป็นหมวดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนต่างๆทางพระพุทธศาสนา เช่น กฎแห่งกรรม การดับทุกข์ สมณะ วิปัสสนา กรรมฐาน เป็นต้น
3. อภิญญา พิธีกรรม ความเชื่อ เป็นเรื่องเล่าจากประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมในท้องถิ่นต่างๆ ปาฏิหาริย์ สิ่งลึกลับต่างๆ เช่น การระลึกชาติ หูทิพย์ ตาทิพย์ วิญญาณ เป็นต้น
4. ประวัติ ผลงาน และธรรมเทศนา ของพระนักเทศน์ นักเขียนชื่อดัง เช่น พุทธทาสภิกขุ ปัญญานันทะภิกขุ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) และ ว. วชิระเมธี เป็นต้น
5. ประวัติ ผลงาน และธรรมเทศนาสายพระป่า เช่น หลวงปู่มั่น หลวงปู่ขาว หลวงปู่แหวน หลวงพ่อชา หลวงตาบัว และอื่นๆ
6. งานเขียนจากพุทธศาสนิกายมหายาน หรือหนังสือแปลผู้เขียนชาวต่างชาติ
7. ธรรมะแนววิทยาศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ปรัชญา และอื่นๆ
8. หมวดปกิณกะ

แม้ว่าตลาดหนังสือจะมีปัจจัยหนุนที่สำคัญหลายประการ แต่ผู้ประกอบการยังคงต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรง และปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ทั้งทางด้านต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น และสินค้าทดแทนที่เริ่มมีมากขึ้นในตลาด โดยแนวทางที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถขยายตลาดได้อย่างต่อเนื่อง คือ ผู้ประกอบการควรเร่งปรับกลยุทธ์เชิงรุกในการประชาสัมพันธ์ และขยายช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อขยายกลุ่มผู้อ่านไปยังกลุ่มผู้ที่ไม่นิยมเข้าร้านหนังสือ คนต่างจังหวัดและกลุ่มลูกค้าธุรกิจ รวมทั้งเตรียมรับมือกับกระแสหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ

ขอขยายในอนาคต (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2554: ออนไลน์) หนังสือธรรมะเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงธรรม ซึ่งทรงคุณค่าทางจิตใจ และปัญญาอย่างมหาศาล การปรับปรุงหรือพัฒนาหนังสือธรรมะจะทำให้คนอยากเข้าหาธรรมะเพิ่มขึ้น ยังมีการแข่งขันในการปรับปรุงหนังสือธรรมะก็ยิ่งเป็นการพัฒนา และส่งเสริมให้คนเข้าถึงธรรมมากยิ่งขึ้น เมื่อคนมีธรรมะมากขึ้นสังคมนั้นๆ ก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องพฤติกรรมของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ในการซื้อหนังสือธรรมะทางพุทธศาสนา เพื่อสำนักพิมพ์ ตลอดจนผู้ประกอบการที่ผลิตหนังสือธรรมะ สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาและสร้างสรรค์หนังสือธรรมะ ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาด โดยเร่งพัฒนาหนังสือให้มีคุณภาพ ตลอดจนหากกลยุทธ์เพื่อดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ในการซื้อหนังสือธรรมะทางพุทธศาสนา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบพฤติกรรมของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ในการซื้อหนังสือธรรมะทางพุทธศาสนา
2. ผู้ประกอบการ ร้านหนังสือ หรือสำนักพิมพ์ต่างๆ สามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

นิยามศัพท์

พฤติกรรมที่ซื้อ หมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการด้วยเงิน รวมถึงกระบวนการกระทำต่างๆที่เกิดขึ้นก่อน และเป็นตัวกำหนดให้เกิดการกระทำต่างๆกัน ในที่นี้กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับผู้บริโภคว่าผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร ชื่ออะไร ทำไมถึงซื้อ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ โอกาสในการซื้อ ชื่อที่ไหนและซื้ออย่างไร

หนังสือธรรมะ หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรม คำสอน และเรื่องราวทางพุทธศาสนาซึ่งไม่ใช่ วารสาร นิตยสาร หรือตำราเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้บริโภคม หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป อาศัยหรือทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ เคยซื้อหนังสือธรรมะไม่ต่ำกว่า 1 ครั้งในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved